

W jaki sposób zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich?

1. Co jest zadaniem Rzecznika Praw Obywatelskich?

Rzecznik Praw Obywatelskich pomaga obywatelom, którzy uważają, że urzędy nie działają w ich sprawach zgodnie z prawem lub są beczynne, ew. mają inne zastrzeżenia do działania urzędów. Skarga skierowana do Rzecznika Praw Obywatelskich, zgodnie z ustawą nr 349/1999 Dz.U. (Sb.) o rzeczniku praw obywatelskich, w brzmieniu późniejszych przepisów, nazywana jest wnioskiem.

Rzecznik może pomóc Państwu np. w następujących sytuacjach:

- nie zgadzają się Państwo z decyzją lub działaniem urzędu,
- urząd jest beczynny, tzn. nie wydał decyzji w określonym terminie, nie rozpoczął postępowania itd.,
- uważają Państwo, że powinni być uczestnikami postępowania, ale nie zostali Państwo do tego wezwani,
- urząd lub urzędnik odnosi się do Państwa w sposób arogancki, nieodpowiedni itd.

2. Działalność których urzędów może sprawdzać Rzecznik?

- **ministerstwa i inne urzędy działające na terenie całego kraju i podlegające im urzędy administracji** (np. ZUS, urzędy pracy, katastralne, skarbowe, celne, organy ochrony zdrowia publicznego, organy inspekcji takie jak Czeski Inspektorat Szkolny, Czeska Inspekcja Handlowa, inspektoraty pracy itd.);
- **organy terytorialnych jednostek samorządowych** (gmin, województw) w pełnieniu administracji państwowej (np. urzędy budowlane, organy ochrony środowiska, ochrony zabytków, administracja wykroczeń, administracja dróg, wydziały do spraw działalności gospodarczej, urzędy stanu cywilnego, szkolnictwa, organy ochrony społecznej i prawnej dziecka, opiekunowie publiczni itd.);
- **organy sądów i prokuratury** (dyrektorzy i zastępcy dyrektora sądów, kierownicy prokuratury), jednak tylko jeżeli realizują administrację państwową, (tzn., jeżeli badają skargi na opieszałość postępowania, nieodpowiednie zachowanie pracowników sądów i pracowników prokuratury, na łamanie zasad godności i etyki sędziego lub prokuratora lub rozpatrują wnioski złożone zgodnie z ustawą o wolności informacji);
- **Policja Republiki Czeskiej** włącznie z wydziałem policji do spraw cudzoziemców – z wyjątkiem przypadków, kiedy Policja Republiki Czeskiej występuje jako organ czynny w postępowaniu karnym;
- **Służba Więzienna Republiki Czeskiej;**
- **placówki, w których odbywa się areszt tymczasowy, kara pozbawienia wolności, areszt, leczenie chronione przymusowe i placówki wychowawcze;**
- **Wojsko Republiki Czeskiej i Straż Zamkowa;**
- **publiczne kasy chorych** (zwłaszcza jeżeli chodzi o opłacanie składek i prawo osób ubezpieczonych do korzystania z publicznego ubezpieczenia zdrowotnego itp.);
- **Narodowy Bank Czeski**, jeżeli działa jako urząd administracji;
- **Rada Radiofonii i Telewizji.**

3. Czy Rzecznik może nakazać urzędowi i instytucjom poprawę, jeżeli stwierdzi niewłaściwe postępowanie?

Rzecznik nie jest instytucją wszechmogącą. Ustawa wprowadziła zapewniła mu rozległe uprawnienia do prowadzenia szczegółowego i niezależnego postępowania w poszczególnych sprawach, jednak Rzecznik nie ma prawa zastępować działalności organów administracji państwowej i nie może

zmieniać ani unieważniać ich decyzji. W przypadku stwierdzenia błędów może jednak wzywać powyższe urzędy lub instytucje do naprawy (tzn., aby same rozpoczęły postępowanie, nie były bezczynne, wydały decyzję itd.). Jeżeli urząd nie wykona naprawy, Rzecznik może wykorzystać możliwości sankcjonowania, tzn. poinformować urząd nadrzędny (jeżeli brak takiego urzędu – rząd) lub poinformować opinię publiczną włącznie z podaniem imienia i nazwiska osób uprawnionych do działania w imieniu urzędu.

4. Czym nie może zajmować się Rzecznik?

Rzecznik nie może pomóc, jeżeli skarżą się Państwo na:

- **wydawanie orzeczeń przez sądy** wszystkich instancji i typów (Rzecznik nie może wywierać wpływu na przebieg postępowania, wynik sporów prawa prywatnego i postępowania karnego, ani kontrolować orzeczeń sądów, tzn. od orzeczenia sądu nie można odwoływać się u Rzecznika);
- **wydawanie orzeczeń przez prokuraturę** (Rzecznik nie może wywierać wpływu na przebieg ani wynik postępowania prokuratury, ani kontrolować decyzji organów policji, prokuratury itd.; Rzecznik nie może zajmować się skargami na wszczęcie lub brak wszczęcia postępowania karnego lub przebieg śledztwa);
- **organy biorące udział w postępowaniu karnym** (Policja Republiki Czeskiej, prokuratura, sądy, Generalna Inspekcja Służb Państwowych);
- **Parlament, prezydenta lub rząd;**
- **Najwyższy Organ Kontroli;**
- **media;**
- stosunki umowne z dostawcami usług medycznych (stosunki pomiędzy osobą ubezpieczoną a dostawcą usług medycznych, lub kasą chorych a dostawcą);
- **działanie komorników sądowych;**
- **podejmowanie decyzji przez samorząd gmin i województw** (np. przyznawanie mieszkań komunalnych, zatwierdzanie planów zagospodarowania przestrzennego, przepisywanie majątku, akcji inwestycyjnych, decydowanie o porządku publicznym, czystości lub decydowanie w sprawach dotyczących instytucji powoływanych przez gminę, takich jak domy dziecka, zakłady usług socjalnych, szpitale itp.); **ograniczenie możliwości interwencji nie obowiązuje, jeżeli skarżący zgłasza niesprawiedliwe traktowanie (dyskryminację ze strony miasta lub gminy, województwa lub powołanych przez nie organizacji).**

Rzecznik Praw Obywatelskich nie może również:

- rozwiązywać, ew. decydować w sporach pomiędzy osobami fizycznymi a prawnymi (spory pomiędzy pracodawcą a pracownikiem, spory sąsiedzkie, handlowe – pożyczki, umowy kupna, umowy o dostawie energii, umowy z dostawcą usług telekomunikacyjnych, spłaty długu, spory związane z odzyskiwaniem długu, spory pomiędzy użytkownikami i dostawcami usług socjalnych);
- reprezentować stron uczestników jako adwokat;
- świadczyć usług prawnych.

Może ingerować w spory prawa prywatnego wyłącznie w przypadku ochrony przed dyskryminacją, w sposób określony w ustawie antydyskryminacyjnej (patrz ulotka Równe traktowanie i ochrona przeciwko dyskryminacji lub www.ochrance.cz).

5. W jaki sposób zwrócić się do Rzecznika?

- pisemnie (w formularzu dostępnym na stronie internetowej lub listownie),

- drogą mailową na podatelna@ochrance.cz,
- przez interaktywny formularz online dostępny na www.ochrance.cz,
- przez internetową skrzynkę podawczą (ID skrzynki: jz5adky);
- osobiście, tzn. zgłosić wniosek ustnie do protokołu w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich pod adresem Údolní 39, Brno, Republika Czeska, w dni robocze od 8:00 do 16:00.

6. Co musi zawierać wniosek do rzecznika?

Pomimo że samo rozpatrywanie wniosku nie jest regulowane przez liczne wymagania formalne, ustawa określa kilka cech wniosku. Jeżeli wniosek spełnia wszystkie podane wymogi, nie jest konieczna dalsza korespondencja Rzecznika ze skarżącym, mająca na celu uzupełnienie wniosku. Wniosek musi zatem zawierać:

- imię, nazwisko i adres skarżącego (nazwę i siedzibę osoby prawnej oraz imię i nazwisko osoby upoważnionej do reprezentowania osoby prawnej);
- oznaczenie urzędu lub urzędów, których dotyczy wniosek (ewentualnie imię i nazwisko lub inne dane identyfikujące urzędnika, który reprezentował dany urząd);
- opis istotnych okoliczności sprawy, wraz z określeniem, czy sprawa była rozpatrywana też w przez inny organ i z jakim wynikiem;
- jeżeli w danej sprawie została wydana decyzja, należy dostarczyć jej kopię;
- dokumenty o tym, że skarżący wezwał bezskutecznie urząd, którego dotyczy wniosek, do zmiany postępowania;
- jeżeli wniosek jest składany w imieniu osoby trzeciej, należy dostarczyć pełnomocnictwo na piśmie (nie musi być poświadczony notarialnie).

Do wniosku dalej warto dołączyć kopie korespondencji skarżącego z urzędem, ewentualnie kopie innych pism, które dokumentują działanie urzędu w danej sprawie.

7. W jaki sposób Rzecznik może rozpatrzyć wniosek?

Rzecznik Praw Obywatelskich po otrzymaniu wniosku:

1. rozpoczyna dochodzenie – w przypadku, jeżeli sprawa dotyczy urzędu, którego działalność Rzecznik może badać, wniosek spełnia wymogi formalne i nie ma powodu, by go oddalić (patrz punkt 3);
2. oddala sprawę – nie zajmuje się nią wcale, jeżeli:
 - dotyczy sprawy, która nie jest w kompetencji Rzecznika (np. działania organów uczestniczących w postępowaniu karnym, niezgadzania się z decyzją sądu, spraw spadkowych itd.);
 - wniosek dotyczy innej osoby niż osoba wnioskująca, przy czym nie zostało dostarczone pełnomocnictwo;
3. może oddalić sprawę (nie musi), jeżeli:
 - wniosek nie spełnia wymogów formalnych (jak wyżej) i nie został uzupełniony po wezwaniu do uzupełnienia;
 - jest wyraźnie nieuzasadniony – np. urzędowi zarzucane jest postępowanie będące zgodne z prawem;
 - w momencie dostarczenia wniosku, od nabrania mocy prawnej decyzji, środka lub wydarzenia, których wniosek dotyczy, minęło więcej niż rok;
 - wniosek dotyczy sprawy, w której toczyło się postępowanie sądowe lub zostało przez sąd wydane orzeczenie;
 - chodzi o kolejny wniosek w sprawie, która była już rozpatrywana przez Rzecznika, a wniosek nie wnosi nowych informacji.

Również w sytuacjach, kiedy rzecznik nie zajmuje się wnioskiem, stara się poinformować skarżącego, w jaki sposób i gdzie może zająć się sprawą (tzn. do której instytucji lub urzędu powinien się zwrócić, w jaki sposób, jakie są dostępne środki naprawcze itd.).

rozwiązywania wybranych sytuacji są opublikowane również na stronie internetowej www.ochrance.cz w sekcji Sytuacje życiowe – problemy i rozwiązania.

8. Co rozumie się przez sprawdzenie wniosku?

Jeżeli Rzecznik rozpocznie sprawdzanie postępowania danego urzędu, może domagać się od urzędu potrzebnych dokumentów, przeprowadzać kontrole na miejscu, zapoznawać się z aktami i sporządzać kopie. Kontrola na miejscu, zwłaszcza w placówkach, w których przebywają osoby o ograniczonej wolności lub zdolności do czynności prawnych (np. więzienia, domy dziecka, zakłady psychiatryczne), może zostać przeprowadzona bez uprzedzenia.

9. W jaki sposób Rzecznik ocenia działanie urzędów/instytucji?

Rzecznik ocenia działanie urzędów z punktu widzenia zgodności z prawem, umowami międzynarodowymi, które są wiążące dla Republiki Czeskiej oraz orzecznictwa sądowego. Sprawdza, czy działanie urzędów można określić jako dobre zarządzanie. Dobre zarządzanie to takie działanie urzędu, które jest zgodne z prawem i jednocześnie nie jest nieadekwatne, samowolne, celowe, unikające, dyskryminujące, nie mają miejsca odmowa informacji, nieadekwatne opóźnienia, niejasności administracyjne ani inne niepożądane działania.

10. Co jest wynikiem sprawdzenia?

W wyniku sprawdzenia Rzecznik może stwierdzić, że **urząd nie postępował niewłaściwie**. W takim wypadku pisemnie poinformuje o swoich wnioskach skarżącego oraz odpowiedni urząd.

Jeżeli w wyniku sprawdzenia wyjdzie na jaw niewłaściwe postępowanie urzędu, Rzecznik wezwie urząd do zajęcia stanowiska wobec stwierdzeń w terminie 30 dni.

Rzecznik decyduje o dalszym działaniu na podstawie odpowiedzi z urzędu:

1. Urząd informuje Rzecznika Praw Obywatelskich o tym, że uznaje swój błąd i podejmie lub podejmuje kroki w tej sprawie. Jeżeli kroki te będą zdaniem Rzecznika wystarczające, urząd poinformuje o tym skarżącego.
2. Urząd nie udzieli odpowiedzi Rzecznikowi Praw Obywatelskich, odpowie w sposób nieprzekonujący lub nie zgadza się z opinią Rzecznika i nie uznaje swojego błędu. W tym wypadku Rzecznik sam zaproponuje środek naprawczy, który powinien zrealizować urząd. Chodzi zwłaszcza o propozycje rozpoczęcia postępowania wyjaśniającego, podjęcia kroków do zaprzestania bezczynności, rozpoczęcia postępowania dyscyplinarnego itp. Urząd ma obowiązek udzielić informacji o podjętych krokach w terminie 30 dni.

Jeżeli urząd nie udzieli odpowiedzi i nie wykona żadnych działań, Rzecznik Praw Obywatelskich może zastosować sankcje:

- poinformuje nadrzędny urząd, jeżeli nie ma takiego urzędu – rząd;
- poinformuje o sprawie opinię publiczną, włącznie z podaniem imienia i nazwiska osób uprawnionych do działania w imieniu urzędu.

11. Czy Rzecznik może pomagać obywatelom też w inny sposób?

- Rzecznik profilaktycznie odwiedza miejsca, w których mogą przebywać osoby o ograniczonej wolności lub zdolności do czynności prawnych, z celem wspierania ich ochrony przed niewłaściwym traktowaniem (więcej informacji na www.ochrance.cz, sekcja Osoby pozbawione wolności);
- Rzecznik zapewnia ochronę i pomoc dla ofiar dyskryminacji (więcej informacji na www.ochrance.cz, sekcja Dyskryminacja);
- Rzecznik prowadzi obserwację deportacji obcokrajowców (więcej informacji na www.ochrance.cz, sekcja Obserwacja deportacji obcokrajowców).

Więcej informacji znajdą Państwo na stronie internetowej www.ochrance.cz lub w dni robocze od 8:00 do 16:00 na infolinii Biura Rzecznika Praw Obywatelskich +420 542 542 888.